

занском движении, и в политическом, психологическом, информационном противостоянии и т. д., то есть во всех тех аспектах, которые сегодня характерны для участников вооруженного конфликта на территории Украины.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон ; [пер. з фр.]. – К. : МП «Юніверс», 2000. – 687 с.
2. Кревельд М. ван. Трансформація війни / М. ван Кревельд ; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 344 с.
3. Люткене Г. В. Некоторые новшества в интерпретации войны на западе / Г. В. Люткене // Вестн. Воен. ун-та. – 2010. – №2 (22). – С. 170–174.

О. В. Зінченко, доктор історичних наук, доцент

МОСКОВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ РПЦ В УКРАЇНІ — ЗАГРОЗА ЇЇ СУВЕРЕНІТЕТУ І ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ЦІЛІСНОСТІ

Історичній практиці відомі факти звільнення національних церков від іноземного керівництва, зокрема, виникнення породжених Реформацією англіканства, кальвінізму, лютеранства, протестантизму, які вийшли із папської орбіти, що зміцнювало королівську владу і сприяло боротьбі проти національного гніту. У 1051 р. Ярослав Мудрий поставив на чолі церкви Київської Русі руського митрополита Іларіона, звільнившись від значної залежності від константинопольської патріархії. У 1589 р. Московія звільнилась від такої ж залежності запровадженням патріархату. *Отже, католицька і православна церкви звільнялись від іноземного управління.* Однак Петро I підпорядкував церкву світській владі, замінивши посаду патріарха Синодом із призначуваних ним членів. Для духовенства цар встановив присягу із клятвою у «вірній службі» представникам царської династії, обов'язок «своєчасно сповіщати... про шкоду, втрати, збитки інтересам Його Величності» і зберігати службові таємниці. Присяга у незмінному вигляді існувала до початку ХХ ст. Для здійснення контролю над Синодом Петро створив посаду обер-прокурора, яка мала назву «ока государевого». Присяга порушувала таємницю сповіді і змушувала священників повідомляти про її деталі державним органам, перетворивши їх на донощиків та шпигунів. Таку політику проводили всі наступні царі. Спільну царсько-церковну політику цементували слов'янофіли, висунувши теорію про неможливість у Росії революції, глибоко чужої самому духу православного російського народу,

який, на відміну від хибного революційного Заходу, володіє властивими лише йому одному чудовими самотніми особливостями. Означене ставлення царизму до церкви мало місце до його падіння у 1917 р. Посада патріарха була відновлена у 1917 р., що не врятувало церкву від втручання держави у її справи. У 1923 р. патріарх Тихон відмовився від антирадянської діяльності, а його наступник Сергій у 1927 р. закликав парафіян і духовенство бути вірними СРСР.

Більшовики підхопили традиційну політику стосовно церкви, якою замість обер-прокурорів почали керувати ГПУ, НКВС, КДБ. Священики не допускались до виконання обов'язків без зобов'язання працювати на радянську спецслужбу. На посади служителів закордонних православних церков також могли виїхати із СРСР тільки завербовані КДБ особи. Путінська авторитарна влада успадкувала особливості ставлення до церкви царизму і більшовизму, змусила взяти історичний досвід слов'янофілів на озброєння частково зомбованою, частково підкупленою і в цілому заляканою інтелігенцією Росії. До цього доклав руку й Московський патріархат. У частих візитах до України напередодні падіння влади В. Януковича патріарх РПЦ Кирило постійно й пристрасно закликав українців до єднання «руського миру», зрошуючи ґрунт для засівання путінської ідеї створення «Новоросії» і розв'язання «гібридної» війни. «Своїми амбіціями Патріарх Кирило нагадує Римських Пап епохи Ренесансу, — писав працівник Інституту філософії РАН А. В. Черняєв, — які не бажали задовольнитись роллю церковних владик й активно втручались у сфери політичних і ділових інтересів... Саме тому Патріарх Кирило постає цілком доречним у ролі духовного лідера сучасної Росії: який піп, така й парафія, хоча є справедливим і зворотне твердження». Філософ додавав, що важливу роль глава РПЦ вбачає у цементуванні існуючої системи, у зв'язку з чим його духовна доктрина замінюється ідеологічною. Газета «Вашингтон Пост» також зазначала, що у промовах Кирила «політична риторика виразно переважає релігійну», а «замість духовних сюжетів превалює мирська проблематика». При цьому Кирило стверджує, що Україна є канонічною територією РПЦ. Якщо ж В. Путін лише через два десятиліття після розвалу СРСР назвав його «найбільшою геополітичною катастрофою ХХ ст.», то керівництво РПЦ уже у 1990-ті рр. активно реагувало на загрозу її володінням. У цей період «найвпливовіший релігійний лідер України», глава Київського патріархату Філарет висунув план об'єднання трьох православних церков України — Київського патріархату, Автокефальної церкви та керованої Московським патріархатом церкви — і зробити їх незалежними від МП РПЦ. Ініціатива знайшла підтримку Стамбульського Вселенського Патріарха Варфоломея Першого, архієпископа Константинопольського, Папи Римського Іоана

Павла Другого та президента України Л. Кучми. Керівництво ж РПЦ проголосило позбавлення Філарета духовного сану, відлучення від церкви та піддало анафемі. Взяття у 1996 р. Константинополем під свою юрисдикцію 84 православних парафій Естонії також викликало конфлікт між ним та Москвою, яка вважала Естонію своєю територією. «Той факт, що Москва та Константинополь можуть розірвати стосунки через таку маленьку і незначну церкву, як естонська, — зазначала «Вашингтон Пост», — свідчить про те, що Україна для відносин Москви та Константинополя буде еквівалентною водневій бомбі». І дійсно, Московському патріархату належить не 84, а 9000 парафій України, в той час як Київському патріархату — 3000 і Автокефальній церкві — понад 1000. У підпорядкованих Кирилові, а отже і В. Путіну, у 9000 храмах зомбується українське населення. Чи припустимо ж формування його свідомості окупантом частини території країни? Збереження управління УПЦ Московським патріархатом після 1991 р. виявилось *невиправданим ризиком і стратегічною помилкою* влади суверенної України нарівні з енергетично-промисловою залежністю від РФ, відсутністю загальнонаціональної ідеї та діяльністю компартії, яка фінансувалась Москвою і закликала до відновлення СРСР.

Отже, звільнення УПЦ від підлеглості Московському патріархату має ввійти до переліку реформаторських заходів уряду України. Реалізовувати ж його слід не на підставі правової тези невтручання держави у церковні справи, а судовим звинуваченням Московського патріархату у втручаннях у внутрішні справи України, підриві її територіальної цілісності, анексії Криму, ідеологічній підготовці «гібридної війни» та її підтримці. *Історична практика наголошує право України захищати свою церкву.*

В. П. Колесник, доктор юридических наук, професор

ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕДУРЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЕ КРИТЕРИИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ КРЫМСКОГО КРИЗИСА

Важнейшие акценты в процессе определения методологических подходов к оценке и современной интерпретации крымских событий 2014 г. содержатся в фильме «Крым. Путь на родину» и именно в этом состоит его главная ценность. Определяющим в этом контексте представляется утверждение Президента РФ о том, что назначение Председателя Совета министров АРК было осуществлено при полном соблюдении действующего законодательства. Речь шла, видимо, о ст. 37 Конституции АРК. Президент РФ под-